

POČECI FILMSKE PISMENOSTI U JASLICAMA

KREIRANJE PROSTORNO-MATERIJALNOG OKRUŽENJA

priručnik za poticanje
filmske pismenosti djece
u dobi 2-3 godine kroz kreiranje
prostorno-materijalnog okruženja

Jelena Alpeza
Maja Radošević

FILMSKA
PISMENOST

**Počeci filmske pismenosti u jaslicama:
kreiranje prostorno-materijalnog okruženja**
priručnik za poticanje filmske pismenosti
djece u dobi 2-3 godine kroz kreiranje
prostorno-materijalnog okruženja

Autorice

Jelena Alpeza
Maja Radošević

Izdavač

Hrvatski audiovizualni centar
Filmska pismenost
2024.

Za izdavača

Christopher Peter Marcich

Urednica

Ingrid Padjen Đurić

Grafička obrada i prijelom

Antonio Britvar

Ilustracije

Vecteezy.com

Fotografije

odgojiteljice i djeca Dječjeg vrtića Pčelica, Zagreb

ISBN 978-953-XXXX-XX-X

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem XXXXXXXXX.

Hrvatski
audiovizualni
centar
Croatian Audiovisual Centre

POČECI FILMSKE PISMENOSTI U JASLICAMA

KREIRANJE PROSTORNO-MATERIJALNOG OKRUŽENJA

**priručnik za poticanje
filmske pismenosti djece
u dobi 2-3 godine kroz kreiranje
prostorno-materijalnog okruženja**

**Jelena Alpeza
Maja Radošević**

Sadržaj

Predgovor	7
1. Prostorno-materijalno okruženje	8
2. Kutić za poticanje vizualne percepcije	10
3. Fotografski kutić	12
4. Studio za animaciju	17
5. Kino	23
Zaključak	26
Literatura.....	29

Predgovor

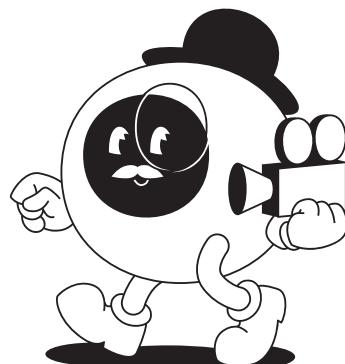
Ovaj priručnik osmislice smo s ciljem pružanja smjernica za kreiranje funkcionalnog i poticajnog filmskog kutića u jaslicama, a namijenjen je stručnjacima u ranom odgoju i obrazovanju. Djeca od najranije dobi izložena su različitim medijskim sadržajima te nam je namjera bila potaknuti odgojitelje da u svom svakodnevnom radnom okruženju osmisle kreativan prostor za prve susrete s filmom i drugim medijima. Priručnik nudi ideje za organizaciju prostora koji djeci omogućuje kreativne fotografске i druge medijske aktivnosti, interaktivno i aktivno sudjelovanje u filmskim projekcijama.

Filmski kutić u jaslicama je prostor namijenjen i prilagođen potrebama i interesima najmlađih koji omogućava rano upoznavanje s filmom i drugim medijima. U prostorno

materijalnom smislu trebao bi biti dobro osmišljen i didaktički strukturiran te davati priliku za kreativno istraživanje vizualnog svijeta. Istražujući mogućnosti svjetla, sjene i različitih transparentnih materijala djeca uočavaju transformacije, distorziju svjetla i različite svjetlosne senzacije. Kazalište sjena je logičan nastavak aktivnosti kojima djecu uvodimo u čaroliju pokretnih prizora, a oni ih uz mentorstvo odgojitelja bilježe fotoaparatom i/ili kamerom mobitela.

Filmski kutić u jaslicama je prostor gdje se potiče radoznalost i ljubav prema filmu uzimajući u obzir razvojne potrebe djece te ih priprema za daljnje aktivnosti iz područja filmske i medijske pismenosti.

Vaše autorice

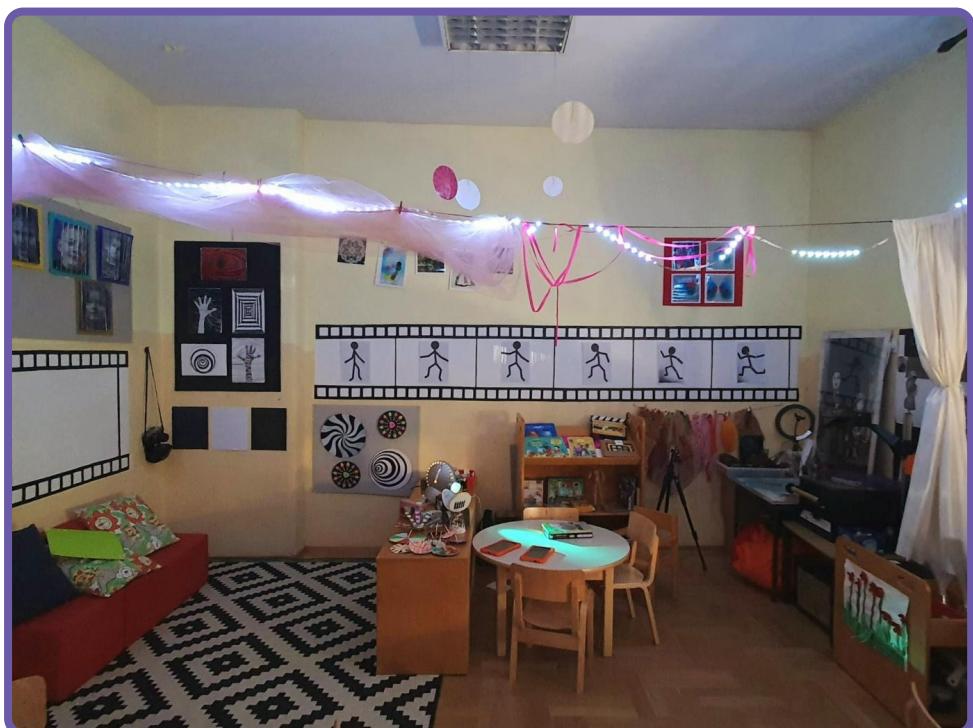

Prostorno- materijalno okruženje

1

Oblikovanje prostorno-materijalnog okruženja temelji se na holističkom pristupu razvoja djeteta. Suvremenim pristupom ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju uvažava individualne razlike među djecom i osigurava okruženje koje je poticajno, uključivo i priлагodjeno potrebama svakog djeteta. Svaka odgojno-obrazovna ustanova je specifična, a razlikuje se po okruženju i kulturi. Prostorno-materijalno okruženje odnosi se na materijalnu opremljenost ustanove, a različita načela, mišljenja, vrijednosti te stavovi dječatnika čine kulturu ustanove. Prostor jaslica nije samo mjesto za njegu i skrb o djeci,

već i mjesto za igru i usvajanje novih znanja i vještina, a doprinosi cjelokupnom razvoju djeteta. Suvremeno djetinjstvo nalaže drugačiji pristup odgoju i obrazovanju poštujući suvremena načela. Djeca generacije Alfa su digitalni urođenici i prirodno koriste digitalne tehnologije. Uloga odgojitelja je da osmisli okruženje opremljeno suvremenom tehnologijom u kojem dijete postaje aktivan sudionik vlastitog procesa učenja te dokumentira svijet koji ga okružuje. Odgojitelj ga usmjerava na promatranje, potiče na interakciju s okolinom i predmetima koje bilježi ponuđenim digitalnim tehnologijama.

Kutić za poticanje vizualne percepcije

2

Vizualna percepција је sposobност interpretacije informacija iz okoline које prima-мо vizualnim opažanjem. Vizualno-motoričke вještine код дјече razvijaju се од најраније доби manipulirajući предметима из окoline. У кутију за потicanje vizualne percepције дјече razvijaju svoju okulomotoriku, паžnju i koncentraciju, upoznaju сe s osnovним бојама, обlicima i uzorcima te razvijaju maštu i kreativnost.

2.1. Vizualno-senzorni kutić

Vizualno-senzorni kutić je prostor formiran u sklopu medijskog centra у којем се дјече susрећу са игром svjetla и sjena upotrebom dидактичких материјала, različitih tehničkih и svjetlosnih pomagala као што су: grafoskop, svjetleći stol, ručna i stolna rasvjeta, LED rasvjeta, projektori у боји, svjetiljke с optičkim vlaknima u kombinaciji s različitim pedagoški neoblikovanim materijalima.

2.2. Okulomotorna koordinacija

Vještine koordinacije oko-рука односно okulo-motorike однose се на sposobnost obavljanja aktivnosti које traže istovremenu upotrebu ruku i očiju, а ради се о активностима у којима се користе подаци који се опаžају оцима (Pejčić i Trajkovski, 2018). Razvoj okulomotorike odvija сe поступно и у fazama, a prepoznaје сe по sposobnosti baratanja предметима. Учење у раној доби које је usmjereno на осјетила utječe на развој prostorno-vizualne percepције, snalaženje u prostoru i orientaciju. Najviše информација из окoline добивамо путем осјетила vida. Senzorna integracija različitih senzornih информација: видних, слушних, taktilnih, vestibularnih и proprioceptivnih, daje информације за стварање konstrukcija u prostoru i poticanje стварања vizualnih shema. Fotografiранje, snimanje te upotreba različitih novih tehnologija produljuje i učvršćuje fokus pažnje jer потиче на опаžање detalja te razumijevanje konteksta.

Fotografski kutić

3

Fotografski kutić u vrtiću je mjesto gdje djeca mogu slobodno istraživati koristeći fotografiju kao sredstvo kreativnog izražavanja i igre. To je važan dio medijskog centra gdje se dječja pažnja usmjerava na percepciju prostora i detalje, potiče ih se na komunikaciju i izražavanje emocija kroz vizualne medije. S djecom se razgovara o tome što su vidjeli, doživjeli te zašto su odabrali određene motive.

3.1. Prostor

Fotografski kutić može se formirati kao odvojeni dio u sobi dnevnog boravka s jasnim granicama koje definiraju prostor za filmske i medijske aktivnosti. Ukoliko postoji mogućnost, poželjno je formirati kabinet za filmske i medijske aktivnosti kao samostalan prostor u kojem se provode osmišljene aktivnosti.

3.2. Elementi prostora

Namještaj, poput polica ili radnih površina, treba biti prilagođen dječjoj visini kako bi im sve bilo lako dostupno. Mekane prostirke ili tepih mogu pomoći u stvaranju udobne atmosfere kao i tkanine mekih tekstura te zastori ukoliko je prostor potrebno dodatno zamračiti. Boje u prostoru trebale bi biti neutralnih ili blagih tonova kako bi djeca mogla usmjeriti pažnju na aktivnosti. Potrebno je formirati i izložbeni prostor gdje se izlažu dječje fotografije.

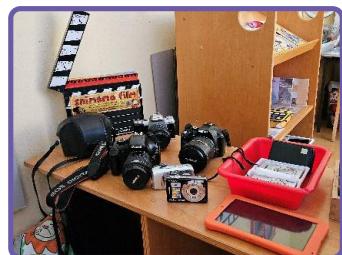
3.3. Prirodno i građeno svjetlo

Kvalitetno osvjetljenje prostora je važno jer je svjetlo ključan element fotografije. U prostor se mogu dodati radi atmosfere stolna i ručna rasvjeta, lava lampe, reflektori i različita LED rasvjeta, grafskop, svjetleći stol, projektor i drugo.

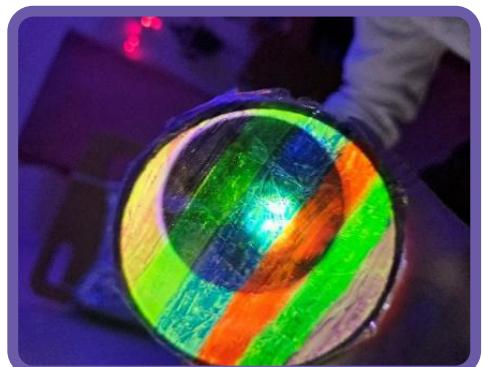
3.4. Oprema

Prostor je poželjno opremiti pametnim telefonima, fotoaparatima s jednostavnim funkcijama, digitalnim fotoaparatima, analognim fotoaparatima, tabletima, kamerama, projektorom i drugom dostupnom opremom. Dio opreme kao što su stativi za mobitele, fotoaparate i kamere potiču dijete na promišljanje o važnosti statične fotografije i olakšavaju korištenje digitalnih aparata, a upotrebom digitalnih alata dijete može pregledavati, uređivati ili gledati svoje radove: fotografije, GIF-ove, stop animacije.

3.5. Kreativni poticaji

U prostor je važno staviti ilustrirane knjige i časopise za djecu s temom filma i fotografije koje objašnjavaju osnovne koncepte poput svjetla, boje, kuta gledanja i kompozicije. Djeca će knjige listati, pregledavati, a s odgojiteljem razgovarati o tome što su u njima vidjela, postavljati pitanja te diskutirati makar i sami ne znaju čitati. U foto albume djeca mogu stavljati svoje fotografije, kao i u okvire za fotografije, koji se ujedno mogu koristiti u drugim aktivnostima. Kao kreativni poticaj u aktivnostima, prostor je poželjno opremiti ogledalima, tkaninama različitih tekstura, papirnatim i kartonskim pozadinama za stvaranje scenografije te odjevnim predmetima (kostimi, marame, šeširi, naočale, perike i drugo). Pedagoški neoblikovani materijali kao što su transparentni papiri i folije u boji, tkanine različitih tekstura, kuhinjska pomagala, staklene posude različitih boja i veličina mogu se također koristiti u aktivnostima kao i prirodni materijali (lišće, kamenčići, kore drveta, mahovina, školjke).

3.6. Prezentacija radova

Važno je redovito organizirati izložbe dječjih radova u vrtiću i izvan ustanove gdje djeca mogu prezentirati svoje doživljaje, viđenja svijeta koji ga okružuje kroz fotografije drugoj djeci, roditeljima, odgojiteljima i drugima.

Studio za animaciju

4

Kutić za animaciju u vrtiću je pedagoški organiziran prostor koji djeci omogućuje kreativno izražavanje kroz proces stvaranja animiranih filmova. Ovaj prostor omogućuje djeci da kroz igru s materijalima, likovima i pozadinama razvijaju koordinaciju, maštu i razumijevanje tehnike stop animacije. Stop animacija podrazumijeva postupno pomicanje i fotografiranje predmeta sličicu po sličicu. Može se animirati bilo koji predmet iz djetetove okoline.

4.1. Prostor

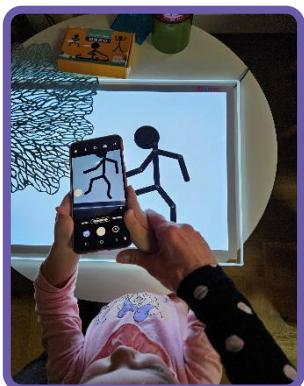
Kutić za stop animaciju je dio filmskom i medijskog centra u sklopu sobe dnevnog boravka u vrtiću. Prostor se može opremiti svjetlećim stolom, radnom plohom potrebnom za postavljanje figura i rekvizita za snimanje, policama za didaktičke materijale, tamnim zastorima zbog kontrole svjetla i izbjegavanje refleksija. U kutiću za stop animaciju razvija se dječja kreativnost, tehničke vještine i osjećaj za suradnju. Ovdje djeca uče o procesu stvaranja i izražavanja ideja kroz vizualne medije, dok pritom razvijaju osjećaj za detalje, strpljenje i rješavanje problema.

4.2. Oprema

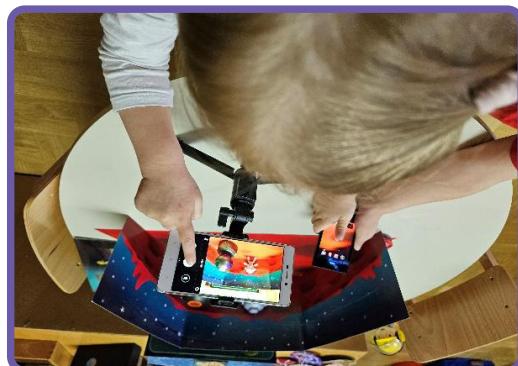
Kutić je poželjno opremiti tabletima i pametnim telefonima opremljenim s aplikacijom za GIF i stop animaciju, prilagođenim za jednostavno snimanje niza slika. Djeci rane dobi lakše je manipulirati pametnim telefonom, a ujedno im je poznat jer ga svakodnevno vide u svojoj okolini. Tablet i pametni telefon bi trebalo biti stabilno postavljen na mali stolni stativ kako bi se izbjegla pomicanja tijekom snimanja. Rasvjeta bi trebala biti prilagodljiva i različitih jačina, poput stolnih lampi s podešivim svjetlom, LED rasvjete, reflektora, ručnih svjetiljki, grafskopa. Ako je moguće, prostor bi trebalo opremiti prijenosnim računalom i projektorom.

4.3. Materijali za promociju

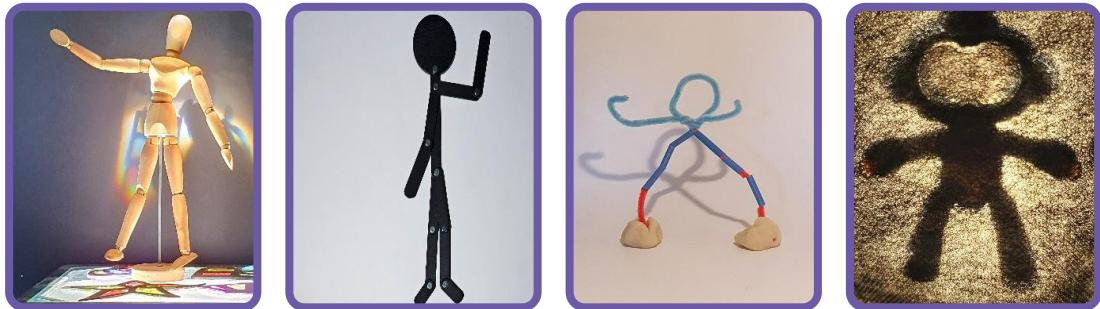
Kutić za animaciju je potrebno opremiti figuricama i lutkama: plastične, drvene ili figurice od plastelina i gline prilagođene za manipulaciju i animaciju. Ovi materijali omogućuju lakše pomicanje i promjenu oblika, što je ključno za stop animaciju. Različite dodatne rekvizite kao što su kutije s raznim malim predmetima za izradu scena i pozadina – Lego kocke, dijelovi namještaja za stolne igre i stolno kazalište, razne igračke – sve što može služiti kao pozadina i scenografija. Kao pozadine i podloge mogu poslužiti različiti materijali poput kartona, tkanina ili papira u boji i/ili gotove kulise. Likovni materijalni za izradu dodatnih elemenata poput drveća, zgrada ili oblaka.

4.4. Digitalni alati

Pametni telefoni koji se koriste u radu već imaju instalirane potrebne aplikacije s različitim alatima koji mogu poslužiti za izradu GIF-a i animacija, a jednostavniji su za upotrebu djece mlađe dobi. Na pametnim telefonima i tabletima mogu se instalirati i dodatne aplikacije prilagođene djeci, poput Stop Motion Studio, GIF Editor, Animated Drawings koje omogućuju jednostavno snimanje i montažu. Kutić se može opremiti dodatnim zvučnicima i slušalicama za preslušavanje zvučnih efekata ili glazbe koja bi se mogla dodati u animaciju..

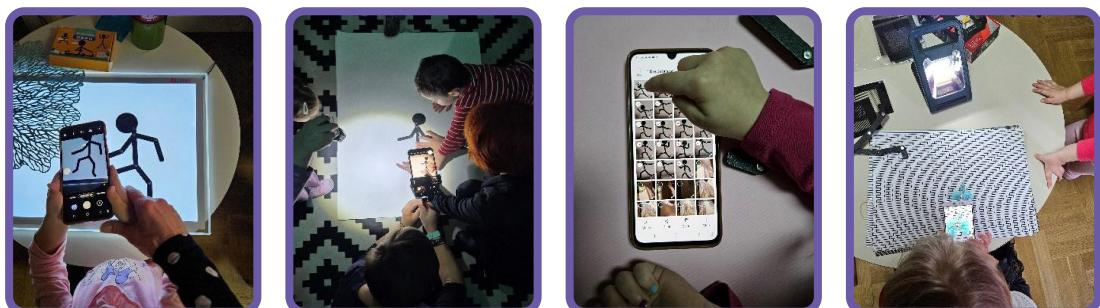

4.6. Proces i struktura

Djecu uvodimo u animaciju razgovarajući o njihovim omiljenim likovima iz animiranih filmova kao što su: *Pepa Pig*, *Psići u ophodnji* i drugi, čitajući im omiljene slikovnice, pričajući priče, prepričavajući neki djetetu važan događaj. U pripremnim aktivnostima za animaciju koriste se svjetleći stol za animaciju ili grafskop, lutke za animaciju i druga pomagala kojima djeca manipuliraju, stvaraju svoju priču koju mogu snimiti ako za to postoji interes. Izlaganje dječjih projekata s pričama i likovima koji su korišteni u animaciji važan je korak tijekom procesa animacije gdje djeca

mogu vidjeti svoje priče, likove te opisati proces stvaranja. Tijekom procesa djecu se potiče na rad u manjim grupama, pri čemu imaju mogućnost surađivati na različitim dijelovima animacije. Dok jedno dijete snima, drugo može manipulirati figurama. U kutiću za stop animaciju dijete razvija kreativnost, digitalne vještine i suradnju. U ovim aktivnostima djeca uče o procesu stvaranja i izražavanja ideja kroz vizualne medije, dok pritom razvijaju osjećaj za detalje, strpljenje i rješavanje problema.

Kino kutić

5

Kutić za kino projekcije djeci nudi zabavno i edukativno iskustvo gledanja filmova prilagođenih dobi što im omogućuje razvijanje pažnje i razumijevanje sadržaja uz poticanje kreativnosti i suradnje. Ovdje se s djecom provode uvodne aktivnosti prije projekcije, slijedi projekcija nakon koje se razgovara o doživljaju viđenog kao i samom sadržaju filma. Nakon

projekcije mogu se provoditi razne kreativne aktivnosti, kao što su: dramatizacija, igre uloga, stvaranje vlastitih priča. Kino kutić formira se s ciljem izlaganja djece kvalitetnim filmskim sadržajima, uživanje u pričama kroz film. Smisao ovog kutića je i usmjeravanje dječje pažnje na vizualne i slušne podražaje kao i na samu fabulu.

5.1. Prostor

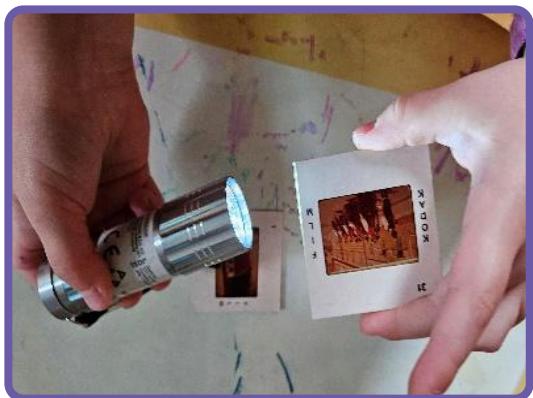
Kino kutić može se opremiti posterima animiranih filmova, crtežima koje su djeca napravila vezano za filmove ili tematske likove. U prostoru je važno osigurani bijelu zidnu površinu ili platno za projekciju, postaviti zastore za zatamnjivanje koje omogućuju bolje vizualno i filmsko iskustvo, mekane jastučice, vreće za sjedenje ili mali dječji stolci raspoređeni u nekoliko redova. Sjedala trebaju biti razmaknuta kako bi djeca imala dobar pogled na površinu ili platno za projekciju. Ako je dostupan televizor ili računalo, može se koristiti kao zamjena za projektor.

5.2. Oprema

Kino kutić može se opremiti: projektorom, računalom, televizorom, DVD playerom, zvučnicima za kvalitetniji zvuk. Od popratnih materijala prostor se može opremiti: dječjim crtanim filmovima, kratkim edukativnim filmovima, dječjim enciklopedijama o filmu, slikovnicama i drugo. Djeca mogu izrađivati optičke igračke kojima vlastitim djelovanjem stvaraju iluziju pokreta, kino karte za kao dio aktivnosti prije projekcije, kino blagajnu, kutijica ili stol gdje djeca mogu kupiti ulaznice ili ponuditi kokice kao dio aktivnosti pripremljenih prije početka filma. Mogu se izraditi jednostavnii rekviziti poput kartonskog fotoaparata za projekciju ili crteža filmskih rola koji će prostor učiniti zanimljivijim.

5.3. Sigurnosni aspekti

Tehnička oprema kao što su projektor, televizor, računalo, zvučnici i ostala tehnička oprema mora biti sigurno postavljena izvan dohvata djece, a svi kablovi pažljivo sakriveni zbog sigurnosnih razloga. Glasnoća zvuka treba biti primjerena, a rasvjeta u svakom trenutku pod kontrolom.

Zaključak

Poticanje filmske pismenosti i formiranje filmskog kutića u vrtiću daje priliku za kreativno istraživanje vizualnog svijeta. Dobro osmišljen i didaktički strukturiran filmski kutić uvodi djecu u svijet medija te im potiče mašt i kreativnost. Prostorno-materijalno okruženje koje je poticajno i prilagođeno potrebama djece omogućava istraživanje filmskog jezika na pristupačan i zabavan način. Kroz igru i interaktivne aktivnosti djeca razvijaju sposobnost opažanja, naracije, emocionalne i socijalne inteligencije, što doprinosi njihovom cjelokupnom razvoju. Filmska pismenost u ranom djetinjstvu predstavlja temelje za daljnje medijsko obrazovanje te obogaćuje dječje iskustvo učenja i stvaralaštva.

Vaše autorice

Autorice

Jelena Alpeza magistra je ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, radi kao odgojiteljica u Dječjem vrtiću Pčelica u Zagrebu. Godinama se kontinuirano usavršava na području medijske pismenosti, a svoja iskustva i znanja implementira u svakodnevnom radu. Pokrenula je 2013. godine program medijske edukacije u dječjem vrtiću. Autorica je dva priručnika za poticanje medijske pismenosti djece rane i predškolske dobi pod pokroviteljstvom UNICEF-a i Agencije za elektroničke medije, objavljenih na portalu www.medijskapismenost.hr. Bila je voditeljica medijskih radionica za djecu i odrasle. Mentorirala je rad djece rane i predškolske dobi za sudjelovanje na međunarodnim i domaćim fotografskim i likovnim natječajima te izložbama. Dugogodišnja je suradnica Udruge Djeca susreću umjetnost u projektu Vrtić u kvartovskom kinu kao kontakt osoba i organizatorica brojnih projekcije te radionica za djecu i odgojitelje za vrtić u kojem je zaposlena. Zajedno s kolegicom i suradnicom Majom Radošević dobitnica je nagrade Medijski Sokrat za najboljeg učitelja medijske pismenosti u Republici Hrvatskoj u kategoriji predškolski odgoj za 2023. godinu te posebnog priznanja za drugi najbolji medijski projekt u 2024. godini.

Maja Radošević odgojiteljica je djece rane i predškolske dobi, zaposlena u Dječjem vrtiću Pčelica u Zagrebu. U zvanje odgojitelja mentora promovirana je dva puta. Kontinuirano se usavršava na području medijske pismenosti. Stečena znanja implementira u svakodnevni rad s djecom. Aktivno se uključuje u edukacije Hrvatskog fotosaveza i višegodišnja je polaznica Škole medijske kulture u Varaždinu. Izlaže na brojnim stručnim skupovima i konferencijama s temom medijske pismenosti. Bila je predavač na online akademiji Mlječni zub za pedagošku godinu 2022./23. Sudjeluje na nekoliko Erasmus+ K2 projekata, a s partnerima kreira portal „Fotografija kao alat za poticanje medijske pismenosti od najranije dobi“. Organizira brojne izložbe fotografija djece te sudjeluje i osobno na nekoliko skupnih izložbi fotografija. Zajedno s kolegicom i suradnicom Jelenom Alpeza dobitnica je nagrade Medijski Sokrat za najboljeg učitelja medijske pismenosti u Republici Hrvatskoj u kategoriji predškolski odgoj za 2023. godinu te posebnog priznanja za drugi najbolji medijski projekt u 2024. godini.

Popis literature

1. Malašić, A. (2012). Dijete, odgojitelj, arhitekt – partnersko sukonstruiranje prostorno-materijalnog okruženja dječjeg vrtića. Dostupno: <https://www.hrcak.srce.hr>
2. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje NN 05-2015
3. Pejčić, A. i Trajkovski, B. (2018). Što i kako vježbati s djecom u vrtiću i školi. Rijeka: Učiteljski fakultet u Rijeci.
4. Peran, S., Raguž, A. (2018). Odnos i značenje medijskog odgoja u dječjim vrtićima: pravila i medijski izazovi, HKS, Zagreb
5. Priručnik za medijsko obrazovanje u dječjim vrtićima – Medijska pismenost. Dostupno: <https://www.medijskapismenost.hr/prirucnik-za-medijsko-obrazovanje-u-djecjim-vrticima/>

